

LA TRANSMISSIÓ
DE LES SAVIESES
ESPIRITUALS
I RELIGIOSES AVUI

**Generalitat
de Catalunya**

8
T
N
E
M
U
C
O
D

LA TRANSMISSIÓ DE LES SAVIESES ESPIRITUALS I RELIGIOSES AVUI

CONSELL ASSESSOR
PER A LA DIVERSITAT RELIGIOSA

Document 8

Avis legal

Els continguts d'aquesta obra estan subjectes a una llicència Reconeixement 4.0 Internacional (CC BY 4.0) de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, la distribució, la comunicació pública i la transformació per generar obra derivada, sense cap restricció, sempre que se citi el titular dels drets (Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia). La llicència completa es pot consultar a: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ca>.

Document del Consell Assessor per a la Diversitat Religiosa, 8

La transmissió de les savieses espirituals i religioses avui

Barcelona, febrer de 2026

Coordinació i redacció: Consell Assessor per a la Diversitat Religiosa

Maquetació: Entitat Autònoma del Diari Oficial i Publicacions

© Generalitat de Catalunya

Departament de Justícia i Qualitat Democràtica

justicia.gencat.cat

ÍNDEX

LA TRANSMISSIÓ DE LES SAVIESES ESPIRITUALS I RELIGIOSES AVUI _____7

0. INTRODUCCIÓ _____ 8

A qui adrecem el document?

El món avui

1. PER QUÈ ÉS IMPORTANT TRANSMETRE _____ 12

2. QUINES PRÀCTIQUES O VALORS TRANSMETRE? QUÈ ES VOL TRANSMETRE? _____ 16

a) Identitats, cultura i valors. Pluralitat de les nostres identitats i llibertat davant del fet espiritual i religiós

b) Les contribucions de les tradicions religioses i espirituals a la societat des d'una perspectiva actual

c) Desajustos intrareligiosos

3. COM ES FA AQUESTA TRANSMISSIÓ? _____ 26

a) Noves vies de transmissió de les savieses espirituals. Reptes i oportunitats per a actors tradicionals i nous

b) Riscos de noves fonts de comunicació: fer front a la infodèmia, a la desinformació i a discursos coercitius

c) Marc i condicions per a un diàleg intergeneracional. Laïcitat inclusiva

4. ELS AGENTS TRANSMISSORS I LA IMPORTÀNCIA DE LES INTERACCIONS EN LA TRANSMISSIÓ DE LES SAVIESES ESPIRITUALS. CONDICIONS PER A UNA TROBADA RESPECTUOSA I RESSIGNIFICATIVA _____ 31

a) Repensar els agents socialitzadors. Importància de les interaccions en la transmissió de valors i saviesa

b) Condicions per a una interacció respectuosa i lliure, i per afavorir el coneixement

REFERÈNCIES	35
5. ANNEX 1: RECURSOS PRÀCTICS EN L'ÀMBIT EDUCATIU PER DESENVOLUPAR ACTIVITATS SOBRE RELIGIOSITAT I ESPIRITUALITAT	39
GLOSSARI FINAL	43
EL CONSELL ASSESSOR PER A LA DIVERSITAT RELIGIOSA	46
Funcions del Consell Assessor	
Composició del Consell Assessor	

LA TRANSMISSIÓ DE LES SAVIESES ESPIRITUALS I RELIGIOSES AVUI

«La història explicada manté viva la comunitat que escolta. Però, al seu torn, la comunitat fa que la història es mantingui viva. Aquest vincle és essencial: si la història deixa de ser escoltada [...] amb la seguretat que aquesta història té la capacitat per esclarir el present, perd de seguida tot gust i tot sentit.»
(Catherine Chalièr)

0. INTRODUCCIÓ

A qui adrecem el document?

Aquest document s'adreça especialment a tres col·lectius clau: la comunitat educativa (en el seu sentit ampli, incloent l'educació informal i de lleure), les comunitats religioses i espirituals, i l'Administració pública. I, per descomptat, també a la ciutadania en el seu conjunt. El paper de tots ells és fonamental per reconèixer, preservar i actualitzar aquests llegats que, lluny de ser simples tradicions del passat, són font de sentit i arrelament a un món que ha de fer front a les incerteses creixents i gestionar-les.

El món avui

Vivim en un context social de transformació marcat per l'afebliment del paper de les institucions socialitzadores clàssiques (escola, treball, família, comunitats religioses i altres formes d'autoritat simbòlica) en la seva capacitat unívoca d'oferir marcs estables d'orientació. En aquest marc canviant, els agents socialitzadors clàssics han de compartir el seu paper amb l'emergència de nous agents de transmissió cultural i l'ampliació de les opcions vitals disponibles. En conseqüència, els individus es veuen obligats a construir de forma més activa que en el passat els seus projectes de vida en un escenari, per tant, de més incertesa, que ha amplificat el risc d'equivocar-se i ha obligat a contornejar el risc de la crisi de sentit que plana. Així, les formes tradicionals de transmissió de valors, pràctiques i narratives espirituals experimenten una reconfiguració profunda, que empeny les persones a repensar els vincles que els relliguen socialment a les diverses comunitats de les quals formen part. En definitiva, en aquest nou context ens referim, com ens suggereix Torralba (2008), a la necessària cerca del sentit de la vida.

La transmissió de les savieses espirituals a les noves generacions és un repte de gran rellevància que exigeix una acomodació respecte al canvi de societat en què ens trobem. Diferents autors es refereixen a aquest nou canvi social i de necessitat com a **societat reflexiva** (Giddens, 1991) o **societat del risc** (Beck, 1992), per les incerteses de les conseqüències a les quals les persones han de fer front arran de la seva presa de decisions. D'altres s'hi han referit com a **societat dialògica** (Hanafi, 2026), en què es subratlla el diàleg igualitari com un element clau per generar transformacions socials basades en la participació, la inclusió i la construcció col·lectiva de coneixement que afavoreix la presa de decisions individuals reduint la incertesa percebuda.

En aquest context, l'afebliment actual de la transmissió religiosa pot entendre's com una expressió particular d'una crisi més àmplia de la transmissió cultural i simbòlica en les societats contemporànies. La pèrdua de centralitat de les institucions tradicionals, però no de legitimitat —família, escola, comunitat, església—, ha afeblit els canals pels quals es transmetien valors, significats i narratives compartides. Aquest desplaçament o afebliment de les institucions tradicionals en la centralitat de la transmissió impulsa la recerca de nous referents capaços d'oferir coherència i sentit. Tanmateix, el tret específic de la crisi de transmissió religiosa és que afronta el repte addicional de fer comprensible i rellevant una experiència de la transcendència en un marc cultural que tendeix a privilegiar l'individualisme i la immediatesa i, en certs col·lectius, a desconfiar del fenomen religiós.

En aquest afebliment dels canals de transmissió, les tradicions espirituals i religioses, sovint transmeses de forma mecànica o jeràrquica i de forma poc crítica, són avui incapaces d'alimentar plenament les noves generacions. Fins i tot en generacions anteriors ja van viure el distància-

ment o ruptura d'aquestes tradicions. **Les tradicions espirituals i religioses**, enteses com a conjunts de coneixements, pràctiques i experiències acumulades que donen forma a la vida interior i comunitària, en el marc d'una religió determinada, són transmissibles però no automàtiques. Requereixen espais, temps i voluntat de ser comunicades des d'una actitud intergeneracional i crítica. Precisament, l'establiment de les condicions per fer possible un posicionament crític és el principal repte del procés de transmissió. És des d'aquesta perspectiva que la transmissió esdevé un acte de responsabilitat compartida, ja que no ens referim a dogmes o rituals rígids, sinó a fer accessibles uns coneixements i valors i una forma "d'estar al món" des de l'experimentació que ha relligat els membres d'una societat entre si, i ha fet dialogar la memòria i el passat amb el present. La saviesa d'aquestes tradicions pot ajudar a gestionar els desafiaments del moment, així com a oferir eines per trobar sentit en l'existència.

Cal no perdre de vista, tanmateix, que el gruix de la transmissió religiosa, a tots els efectes, continua essent eminentment oral arreu del planeta i en la totalitat de les religions. Malgrat la implementació dels mitjans escrits i audiovisuals, l'oralitat manté el seu paper privilegiat a l'hora d'assegurar la perdurabilitat de la saviesa d'una tradició espiritual. Res no supera la potència de la paraula quan es tracta de parlar de la memòria col·lectiva en forma d'històries que marquen el ritme social a través de l'ètica comunitària i la història compartida, que fan visible la comprensió de l'ésser humà en el seu entorn. D'alguna manera, la tradició oral és adaptativa, i es transforma responnent als diferents contextos socials perquè és participativa i performativa. Per això, gràcies a la transmissió oral la saviesa tradicional no esdevé una relíquia, sinó un procés sempre renovat a través de l'escolta i del diàleg. La saviesa espiritual es manté ben viva gràcies al poder de la paraula. D'aquesta manera, la transmissió oral assegura el lligam entre el passat, el present i el futur compartits que

genera el necessari sentit de pertinença i de referència per a dur una vida viscuda amb profunditat.

Les tradicions religioses i espirituals han tingut un impacte decisiu al llarg de la història en el desenvolupament social, cultural i fins i tot econòmic de les societats. Han estat motor per al naixement de mobilitzacions socials de transformació inspirades o motivades per valors espirituals i religiosos (com els moviments pels drets civils als Estats Units contra la segregació racial, liderats per M. Luther King i Rosa Parks). No obstant, no podem defugir que el paper jugat per certs grups i institucions religiosos en aquest desenvolupament social al llarg de la història també conté múltiples exemples d'esdeveniments i accions amb impactes negatius, que han reproduït desigualtats socials o formes d'opressió. Tots aquests fets històrics, socials i culturals requereixen ser inclosos en la transmissió de la memòria col·lectiva de forma crítica per projectar el futur.

En conseqüència, per tal d'afavorir la convivència en societats cada vegada més plurals, el document vol oferir unes primeres orientacions que ajudin a comprendre els canvis de la nostra societat, i facilitin un diàleg necessari entre la saviesa del passat i les inquietuds del present.

1. PER QUÈ ÉS IMPORTANT TRANSMETRE

El procés de transmissió, entre generacions i entre membres d'un col·lectiu, dels valors, significats, símbols, pràctiques o normes és inherent a l'existència de la cultura. És possiblement l'essència de qualsevol cultura, en el si de la qual trobaríem les tradicions espirituals i religioses. Aquest procés possibilita la continuïtat cultural d'un col·lectiu o d'una comunitat àmplia, explica la pròpia cultura i dona sentit a la vida oferint una manera possible d'estar al món.

La **transmissió cultural** esdevé un llegat imprescindible sense el qual les noves generacions quedarien desconnectades d'allò que dona sentit (Chalier, 2025). Ofereix una vinculació dels individus a una història compartida i mecanismes d'integració a un corpus social. En compartir i reconèixer aquesta memòria col·lectiva pot aparèixer també, i de forma intersubjectiva, la possibilitat de renovació cultural. No obstant, quan la transmissió es trenca o s'afebleix —com passa sovint en societats modernes i individualitzades—, les institucions religioses perden capacitat d'orientació i transmissió, i les persones busquen formes més personals o fragmentades de creença.

La transmissió cultural compleix diverses funcions clau, d'entre les quals destaquem:

1. **Preservació de la memòria i de la identitat col·lectiva:** Sense transmissió, es produeix una pèrdua de memòria col·lectiva i d'identitat comunitària (fins i tot des d'una perspectiva plural de suma de lleialtats i d'identitats múltiples). Les noves generacions poden sentir-se desarrelades i mancades de referents que els permetin inscriure's en una història comuna, fet que debilita el sentiment de pertinença.

2. **Integració social i solidaritat:** La transmissió de valors i tradicions proporciona un marc compartit de significats, cosa que afavoreix la creació d'un sentiment de pertinença. Com indica Norbert Elias (1987), la comprensió i el reconeixement de l'altre dins d'una societat es facilita quan hi ha una base cultural comuna. En sentit similar, E. Durkheim (1987) subratlla que la manca de referents pot conduir a una crisi de sentit i a l'afebliment de la solidaritat social.
3. **Dinamisme, canvi social i innovació cultural:** Que la transmissió cultural ofereixi punts de referència per a l'acció no exclou la possibilitat de transformació, d'altra banda inevitable en l'intercanvi intergeneracional. La transmissió no és un procés estàtic ni unidireccional. Margaret Mead (2019) destaca que, si bé la tradició constitueix un llegat, les noves generacions poden reinterpretar-la o crear formes culturals noves adaptades al present. Tanmateix, quan la transmissió no és fluida, pot sorgir un xoc generacional o una ruptura amb la tradició.

La transmissió cultural, inclosa la transmissió espiritual i religiosa, fa front a una doble tensió constant. D'una banda, opera com a vector de continuïtat que salvaguarda valors, rituals i formes de vida compartides, però també pot cristal·litzar en dinàmiques de conformisme, control social i pressió normativa del grup. De l'altra, aquests mateixos marcs culturals i religiosos es poden obrir a la reinterpretació i a la innovació i acabar esdevenint motors de transformació. Reconèixer aquesta ambivalència és essencial per comprendre la complexitat dels processos de transmissió cultural. Caldria preguntar-se, doncs, pels factors que afavoreixen l'un o l'altre, o inclús un equilibri entre ambdós —continuïtat i renovació—.

Tal com ja es recollia en el document elaborat pel Consell Assessor per a la Diversitat Religiosa *L'aportació social de les tradicions religioses dins les societats obertes: les religions com a capital sociocultural* (document 2, gener de 2015), les tradicions religioses i espirituals aporten valors ètics, formes de solidaritat i estructures comunitàries que contribueixen a la cohesió social i al teixit associatiu. La reflexió ja apuntava que aquests elements no tenen només impactes interns a les comunitats religioses, sinó que tenen també un impacte més ampli sobre la societat en general aportant sentit de pertinença, ritual i memòria col·lectiva.

Tot i que la transmissió de valors i tradicions religioses i espirituals ha estat essencial per a la cohesió social i la preservació cultural, s'ha de reconèixer que no sempre ha estat quelcom positiu. Al llarg de la història, en diversos contextos i per a determinats grups, aquesta transmissió s'ha exercit o s'exerceix de manera doctrinària i impositiva, limitant la llibertat individual, reforçant jerarquies socials rígides i justificant desigualtats socials. En aquests casos, la transmissió no ha estat un mitjà de vinculació i enriquiment cultural, sinó un instrument de control i uniformització que genera patiment, conflictes, exclusió i oposició. En una societat democràtica, que aposta pels drets humans, cal garantir els mecanismes perquè es produeixi una transmissió crítica, oberta i no autoritària en el si de les comunitats, així com en el diàleg entre comunitats.

En conseqüència, el procés de transmissió no pot defugir la tensió entre control i transformació: ens referim a la **dialèctica de la transmissió cultural entre la continuïtat i el canvi**. La tradició pot servir simultàniament per legitimar l'ordre establert i per impugnar-lo. Així, la tradició espiritual i religiosa al llarg de la història ha estat emprada per determinades institucions com a instrument de cohesió social, i en certs moments ha arribat a esdevenir un mecanisme de dominació simbòlica

i disciplina moral. Tanmateix, aquestes mateixes estructures simbòliques han proporcionat llenguatges, valors i xarxes comunitàries que han permès articular formes de resistència i de renovació social profunda. Un exemple significatiu a Catalunya durant el franquisme ha estat *Cristians pel Socialisme*, que, rere la mateixa tradició que es vinculava a l'ordre autoritari establert, van mobilitzar discursos evangèlics de justícia social i dignitat humana per contestar l'autoritarisme. A Iran, dones i població civil s'han revoltat contra l'autoritarisme i imposicions a les seves llibertats, especialment després de l'assassinat de Mahsa Amini (2022). Aquest moviment, però, no és un rebuig a la religió, ja que en les mobilitzacions hi participen persones creients que reclamen una reforma que respecti tant la fe com les llibertats individuals. En altres contrades, la figura d'Óscar Romero a El Salvador il·lustrà com la creença religiosa i espiritual pot esdevenir una plataforma moral per denunciar la repressió i defensar els drets dels col·lectius oprimits. Aquests casos evidencien que la transmissió religiosa no és un mecanisme unívoc, sinó un espai dinàmic on la continuïtat i la contestació coexisteixen i es reinterpreten constantment.

Així doncs, aquests casos ens adverteixen que la manera com es transmet una tradició és tan important com el contingut mateix que es transmet. El repte rau a identificar les condicions afavoridores de les transmissions de forma crítica. En aquest sentit, la reflexió sobre la transmissió cultural es refereix a la interacció entre generacions, però no s'hi circumscriu de forma exclusiva, ja que també ens referim a l'aprenentatge entre membres d'una mateixa societat plural.

2. QUINES PRÀCTIQUES O VALORS TRANSMETRE? QUÈ ES VOL TRANSMETRE?

a) Identitats, cultura i valors. Pluralitat de les nostres identitats i llibertat davant del fet espiritual i religiós

Què és la transmissió? És simplement comunicar, ensenyar o passar les creences, valors, pràctiques i tradicions d'una generació a una altra o entre grups?

La transmissió col·lectiva de valors, com reflexiona Elias (1987), és clau en la formació de la identitat personal. Compartir una cultura afavoreix la participació en societat i la convivència en el seu si. La transmissió cultural ofereix a la persona punts de referència per entendre el món i relacionar-se amb els altres (dona sentit a l'existència, orientacions de comportament o possibles respostes davant les dificultats de la vida).

En aquesta cerca de sentit i de vincles, Amartya Sen (2009), però, ens adverteix d'un possible perill amb greus conseqüències. La categorització d'**identitats úniques i excloents** és una de les fonts principals de conflicte en el món actual. Cadascun de nosaltres forma part de diverses comunitats i pertany a múltiples grups alhora (membres d'una família, d'una cultura, d'una religió, potser, d'una llengua, d'un gènere, d'una professió, d'uns hàbits alimentaris o físics, d'un grup de persones que comparteixen una afició, etc.). En definitiva, les nostres identitats són múltiples, i cap es pot considerar com a identitat única o filiació singular. En cada moment o context, decidim quina importància atribuïm a les diferents filiacions.

Determinades situacions empenyen cap a la imposició d'una sola de les identitats possibles i, amb això, es reforça la confrontació. Els extre-

mismes i fonamentalismes busquen precisament eliminar la diversitat interna que existeix tant dins les societats com en cada persona. En aquests contextos, un sentiment de pertinença identitària molt fort —i exclouent— pot derivar fàcilment en la percepció que la diferència en els altres grups els fa oposats o, fins i tot, una amenaça.

Un exemple clar d'aquest perill, com desenvolupa Sen (2009), el trobem en el conflicte d'Irlanda del Nord, especialment intens al llarg del segle xx. Sense menystenir la complexitat del conflicte, la divisió entre comunitats catòliques i protestants va acabar adquirint una dimensió identitària rígida, en què l'adscripció religiosa es va confondre amb la identitat nacional i política. Malgrat que ambdues comunitats compartien llengua, espai, tradicions i una llarga història comuna, la reducció de la identitat a una sola pertinença —catòlica o protestant— va erosionar les possibilitats de reconèixer elements compartits i va alimentar dècades de violència i desconfiança. Tot i així, la majoria de vegades aquestes confrontacions amagaven altres problemes de fons i interessos aliens al fet religiós i a una única explicació.

Com assenyala Amartya Sen, és essencial evitar el risc de convertir-nos en reclusos d'unes cel·les identitàries petites i rígides. Cal, en canvi, afavorir la consciència i l'expressió de les múltiples identitats que coexisteixen en cada persona, i fer-les emergir mitjançant la interacció i el diàleg en la diversitat.

Així, un dels pilars del procés de transmissió de savieses espirituals és, en primer lloc, el reconeixement intrínsec de la diversitat en el si de cada cultura i, en segon lloc, la llibertat d'elecció dels seus individus, que permet superar les fronteres comunitàries. En aquest sentit és també necessari un diàleg “intrareligiós”, com l'anomena Raimon Panikkar, en l'esforç de dur a terme un pensament crític, sincer i transformador, capaç

de nodrir l'esperit dels fidels i evitar distorsions o coaccions en el si de les institucions religioses.

Per tant, apareix una altra pregunta cabdal: “Transmetre què?”.

La lectura de textos provinents de savieses espirituals i tradicions religioses diferents ens permet observar que totes estan impregnades de principis i valors que podrien tenir una mateixa traducció en l'ètica moderna, a través dels drets humans.

Les tradicions religioses i espirituals poden aportar un marc moral i de valors com la justícia, la compassió, la no-violència, la llibertat, la fraternitat, la solidaritat o la dignitat, entre d'altres. Aquests principis són coincidents amb alguns drets humans i tots són valors que han inspirat moviments històrics per la justícia i la transformació social i que avui segueixen essent fonamentals per bastir una ètica global.

A continuació oferim alguns exemples d'aquests principis i valors en forma de cites representatives de diverses fonts textuais, tenint en compte que només en queden plasmades unes quantes. Tanmateix, convé recordar que moltes d'aquestes transmissions són orals i s'hereten de generació en generació durant segles fins a l'actualitat:

Fragments de textos de tradicions religioses i espirituals sobre valors que han fonamentat drets humans

Les armes són instruments nefastos, no són eines del savi. Només les utilitza quan no hi ha altra sortida. La pau i la tranquil·litat són el seu desig, no la victòria en la batalla. Fins i tot quan venç, no se n'alegra, perquè qui troba goig a matar no pot assolir la Via. (Tao Te Ching, cap. 31)

Fragments de textos de tradicions religioses i espirituals sobre valors que han fonamentat drets humans

Qui salva una vida salva el món sencer. (tractat talmúdic, 37)

Per això vam decretar per als fills d'Israel que qui mati una persona que no és culpable d'assassinat o corrupció a la terra, és com si hagués matat tota la humanitat. I qui li doni vida és com si hagués donat vida a tota la humanitat. (Alcorà 5:32)

Perquè tenia fam, i em donàreu menjar; tenia set, i em donàreu beure; era foraster, i em vau acollir; anava despullat, i em vau vestir; estava malalt, i em vau visitar, era a la presó i vinguéreu a veure'm. (Mateu 25, 34-36.40)

Quan un home veu tots els éssers en ell mateix i ell mateix en tots els éssers, llavors no odia ningú. (Isha Upanishad, 6)

Fes el bé sense esperar-ne recompensa; actua per amor al deure. (Bhagavad Gita, 2:47)

A aquell que és amable amb tots els éssers vius, la vida li respon amb la mateixa amabilitat. (Mahabharata, Anusasana Parva, 113.8)

Reconèixer tota la humanitat com una sola família. (Guru Gobind Singh, Dasam Granth)

Porteu els uns les càrregues dels altres, i així complireu la llei de Crist. (Galates 6:2)

Que tots els éssers siguin feliços, que tots estiguin lliures de patiment. (pregària budista tradicional, Metta Sutta)

Si no fa mal a ningú, feu el que vulgueu. (Rede Wicca)

Fragments de textos de tradicions religioses i espirituals sobre valors que han fonamentat drets humans

A Tu, Oh, Saviesa (Ahura Mazda), alço les meves mans en pregària, i, amb humilitat, demano el suport dels bons pensaments, bones paraules i bones obres, per tal que jo pugui portar la justícia a tots els éssers. (Avesta, Yasna 43.1)

La terra, on resideixen els mars, els rius i moltes aigües, de la qual sorgeixen aliments i gra, residència de tot allò que respira i es mou, que ella ens atorgui el seu millor fruit. (Bhumi Suktam, Atharva Veda XII.1.3)

Tots hem estat creats per demostrar amor els uns envers els altres i no perversitat i rancor. No us enorgulliu de sentir amor per a vosaltres mateixos, heu d'estimar altri; no us enorgulliu d'estimar la vostra pàtria, sinó que heu d'estimar tota la humanitat. (Lawh-i-Hikmat 'Taula de la Saviesa', de Bahá'u'lláh)

Oh, pobles! Uniu-vos amb els seguidors de totes les religions en senyal d'amistat i companyia! (La segona Bona Nova del Bishàràt 'Bones noves', de Bahá'u'lláh)

Quan un immigrant vingui a instal·lar-se al costat vostre, en el vostre país, no l'exploteu. Al contrari, considereu-lo com un nadiu, com un de vosaltres. Estima'l com a tu mateix, que també vosaltres vau ser immigrants en el país d'Egipte. (Levític 19:33-34)

Estima els altres com a tu mateix. (Mateu 22:39)

És el mateix que rebutja l'orfe i no alimenta els pobres. Ai, dels qui pregunten i són negligents de la seva oració, que la fan per ostentació i neguen l'ajut imprescindible. (Alcorà 107:2-7)

b) Les contribucions de les tradicions religioses i espirituals a la societat des d'una perspectiva actual

La revisió de les tradicions religioses i espirituals ens permet identificar nombrosos elements i exemples que estan orientats a contribuir a la convivència harmoniosa, i en llibertat i igualtat.

En totes, expressades amb una gran diversitat, és possible trobar-hi principis ètics, alguns de mil·lenaris, i valors comuns com la dignitat humana, la igualtat o la responsabilitat envers els altres. En el document tercer del Consell Assessor per a la Diversitat Religiosa, desenvolupat en el marc de la important crisi humanitària desencadenada per la guerra a Síria al 2011 i altres conflictes de la zona, es va posar el focus en l'impacte de l'augment de població que fugia de les zones afectades. Aquest tercer document, *Acollir el foraster. L'hospitalitat com a deure i actitud espiritual* (document 3, setembre de 2015), ja tracta específicament del valor de l'hospitalitat com a valor transversal a les tradicions religioses i de la seva contribució al teixit social. L'hospitalitat és un valor i una actitud ètica inherent en nombroses tradicions religioses. Aquesta hospitalitat es planteja no només com a acollida d'estrangers o nouvinguts, sinó com una “pedagogia de l'acollida” que exigeix un canvi de mentalitat de les comunitats educatives, socials, econòmiques, sanitàries i polítiques. Les tradicions religioses i espirituals juguen un paper rellevant en la promoció de l'actitud d'atenció, respecte i aprenentatge mutu davant de l'altre —i s'erigeixen, així, com a agents de transformació social en contextos de mobilitat, immigració i diversitat. Aquestes contribucions es fan des de la col·laboració i paral·lelament entre les comunitats religioses, les associacions laiques i la societat civil.

A continuació destaquem alguns d'aquests principis.

- **Empatia:** Segueix la màxima de “fes als altres el que voldries que et fessin a tu” que podem trobar en tradicions hinduistes, budistes, judaïques, cristianes i islàmiques, entre d'altres, i que queda recollida en el principi d'igualtat i respecte mutu de l'article 1 de la Declaració Universal de Drets Humans.
- **Justícia:** Es pot trobar la idea de justícia en les religions abrahàmiques, com a “dharma” en l'hinduisme, en l'equitat cristiana, etc. Es relaciona amb els articles 7 i 8 de la Declaració referits a la igualtat de tracte davant la llei.
- **Equitat:** En diferents textos trobem una apel·lació a la responsabilitat individual i social envers la comunitat, l'equitat en la distribució del bé comú.
- En alguns articles que van del 23 al 27 de la Declaració es fa referència al concepte modern dels drets socials, el treball digne i fins i tot el suport econòmic.
- **Fraternitat-Solidaritat:** En les tres religions del llibre i també en el confucianisme, entre d'altres, s'hi troben molt presents valors de germanor i comunitat, que es poden relacionar amb els articles 20 o 21 de la Declaració sobre els drets d'associació, reunió i participació.
- **Respecte de les diferències:** La llibertat de pensament, consciència i tradició religiosa està recollida als articles 18 i 19 de la Declaració. En diferents tradicions i savieses apareix el respecte per la creença dels altres. Algunes fins i tot admeten el canvi de religió. Així, per exemple, la llibertat de consciència és un principi fonamental del pensament bahá'í, que sosté que cada persona ha de buscar la veritat per si mateixa i no imposa la fe a ningú.
- **No-violència:** En relació amb els drets civils moderns i la garantia de la seguretat contra tortures i violència (art. 3-5), podem trobar

molt explícitament dins del budisme o l'hinduisme el respecte per tots els éssers vius.

- **Compassió:** Estretament lligada a donar suport als més vulnerables (art. 22 de la Declaració), en trobem exemples en la caritat cristiana, el zakat islàmic, la karuna budista o l'obligació de donar suport al pobre pel judaisme, entre d'altres.
- **Igualtat de gènere:** Per aquest punt es recomana la consulta del document 7 del Consell Assessor per a la Diversitat Religiosa *Tradicions religioses i equitat de gènere*, en què es reflexiona sobre com la transmissió de les tradicions religioses i espirituals pot ser una eina per a la igualtat de gènere en el procés de revisió i reinterpretació dels textos, pràctiques i valors religiosos des d'una perspectiva crítica i inclusiva, que promogui una comprensió més equitativa dels rols de gènere en el context religiós.
- **Prevenició d'abusos a menors:** La protecció al menor és present en moltes tradicions, com les del llibre, el budisme, el pensament de Confuci, etc. A l'apartat de l'annex es poden consultar alguns versets específics.
- **Esperança:** Valor central en moltes tradicions religioses i espirituals que ofereix força i orientació davant les dificultats de la vida. Inspira les persones a perseverar, mantenir la confiança i contribuir a una societat més justa. Per exemple, en l'hinduisme, la Bhagavad Gita ens recorda que "l'esperança és la llum que guia l'ànima en la foscor del món material".

c) Desajustos intrareligiosos

Malgrat que els punts anteriors han sistematitzat diversos principis ètics, valors religiosos i la seva correspondència amb determinats drets humans, aquesta articulació conceptual no pot ocultar que, a la pràcti-

ca, també persisteixen dinàmiques de violència i conflicte tant intracomunitari com entre diferents comunitats motivat a través de discursos religiosos.

El fet que una mateixa tradició religiosa o espiritual pugui oferir interpretacions diferents i fins i tot oposades —com defensar la pau o la guerra— s'explica per diversos factors profunds. Amin Maalouf (1999) advertia que les accions realitzades en nom d'una tradició religiosa o espiritual es devien a la mirada sobre els textos de referència, però no als textos en si mateixos. Així, per exemple, el fet que textos com la Bíblia, l'Alcorà, els Vedes o els Sutres budistes, entre d'altres, no siguin unívocs, sinó que sovint es dotin d'un to poètic o simbòlic, pot conduir a diferències interpretatives importants en la lectura, en funció de la intenció, l'època o la cultura de la persona lectora.

En tota tradició apareixen dissensions o tensions internes a l'hora de llegir-la i identificar-ne els principis fonamentals. A més, les tradicions religioses i espirituals corren el risc de ser instrumentalitzades per legitimar interessos d'un grup concret (per exemple, la prohibició de l'escolarització de dones afganeses, o la vulneració dels drets LGBTIQ+ en algunes comunitats, entre d'altres). Però no és només un ús interessat el que explica aquestes diferències. També hem de tenir en compte els valors i les emocions de les persones que interpreten i viuen en una espiritualitat concreta. D'aquí podríem assenyalar tres perspectives diferenciades, advertint que són una simplificació de la realitat:

- **Conservadora-fonamentalista:** Fa una interpretació dels textos molt literal i estricta, sovint excloent altres visions (extremismes).
- **Reformista:** Fa una interpretació dels textos en funció del context històric i de valors lligats a la societat de referència (com per exemple la teologia de l'alliberament o la teologia feminista).

- **Espiritual o simbòlica:** Fa una interpretació dels textos fonamentada en la cerca del significat profund i universal (la mística, la interreligiositat, etc.).

Per tant, una saviesa o tradició no promou uns valors o unes accions concretes (per exemple la pau o la guerra), sinó que són les persones les que trien com viure-la i com usar-la.

Els reptes contemporanis esperonen l'aprofundiment en una ètica religiosa moderna en què tradició i actualitat es veuen obligades a dialogar. Mentre les tradicions religioses i savieses espirituals continuen oferint principis morals fonamentals, tal com s'ha esmentat anteriorment (la dignitat humana, l'equitat, la compassió, la justícia o la no-violència, entre d'altres), cada vegada més es veuen confrontades amb qüestions noves derivades del progrés científic, els drets humans i la diversitat cultural. **L'ètica a les religions** avui es veu obligada a repensar posicions antigues a la llum de nous reptes com la bioètica, la igualtat de gènere, l'ecologia, la diversitat de gèneres, la llibertat individual, etc. Per tant, moltes tradicions religioses i espirituals han engegat un profund procés d'autocrítica i renovació en relació amb els nous reptes socials per continuar essent rellevants. L'ètica religiosa, avui, si vol ser un referent significatiu en la vida de les persones, ja no pot estar definida només pel seguiment d'unes normes divines, sinó per la capacitat d'aportar una mirada profunda i espiritual a dilemes del món actual, promovent el diàleg, la pau i la convivència. "No és d'acceptar que entre les religions del món existeixi desavinença radical, que fa impossibles el diàleg i el compartir valors comuns, condició per comprometre's en una ètica mundial" (Küng, 2002: 143).

3. COM ES FA AQUESTA TRANSMISSIÓ?

La transmissió implica accions com narrar, explicar i demostrar, però també escoltar, testimoniar valors i emocionar-se. I, en conseqüència, permet mantenir un vincle viu entre persones i entre generacions. Quan només es transmet informació, sense profunditat de valors i emocions, la transmissió perd sentit i capacitat de vinculació. Chaliar (2024) suggereix que per aconseguir una transmissió que relligui les generacions, hi ha d'haver un equilibri entre narrar històries, demostrar idees, informar amb saviesa, escoltar activament els joves i testimoniar valors que siguin significatius i esperançadors.

a) Noves vies de transmissió de les savieses espirituals. Reptes i oportunitats per a actors tradicionals i nous

Avui, davant els profunds canvis tecnològics i comunicatius, les formes clàssiques de transmissió de la saviesa espiritual i religiosa es troben afeblides. L'antropòleg Lluís Duch (2004) assenyala com la dificultat de transmetre aquests valors està especialment vinculada a la funció de l'escola i l'educació com a espai fonamental per a aquesta tasca. La transmissió vertical, basada en la figura de l'autoritat religiosa o institucional, sembla tenir cada vegada menys centralitat. Aquest tret no és exclusiu de la transmissió espiritual o religiosa, sinó que respon a un canvi més global al qual alguns autors com Beck (1992) s'han referit com la "desmonopolització del coneixement expert", que es caracteritza per actors socials que negocien, qüestionen i reinterpreten el coneixement ofert per figures referents, buscant explicacions properes a la pròpia experiència.

Aquest fenomen no implica, per tant, un rebuig de la dimensió espiritual, sinó més aviat una transformació en les formes d'accés, expressió

i vivència de la dimensió sagrada i espiritual. En aquest context de canvi tecnològic i comunicatiu apareixen nous mediadors. Emergeixen influenciadors espirituals, creadors de contingut a xarxes socials o fins i tot guionistes i directors de sèries o cinema que, des de narratives laiques o mixtes, obren la reflexió sobre l'existència i la cerca de sentit. Aquests nous agents fan servir un llenguatge visual, emocional i directe que està adaptat als hàbits de consum de la cultura digital (Tejedor *et al.* 2023). Parlen des de l'experiència personal, amb una mirada escèptica vers les estructures formals però amatent a l'espiritualitat.

Aquesta diversificació de referents en els quals s'emmiralla la població en la cerca de sentit vital ens fa testimonis contemporanis d'un fenomen actual de democratització del coneixement, en el cas que ens ocupa, religiós i espiritual. Així, per exemple, l'estiu del 2025, en una reunió d'influenciadors a la Santa Seu, el cap de l'Església catòlica va fer una crida a les xarxes socials a "humanitzar la tecnologia" i a incorporar aquest entorn digital per fer arribar el missatge espiritual de forma més popular.

Davant d'aquest nou paradigma, els actors tradicionals tenen davant seu un doble repte: comprendre aquests canvis sense renunciar a la profunditat dels seus missatges i explorar noves formes de comunicació per mantenir-se rellevants. Això no significa banalitzar la tradició sinó, com suggereix Chailier, aprendre a escoltar i dialogar amb les noves generacions, que mantenen una profunda necessitat de sentit. En el document 5 del Consell Assessor per a la Diversitat Religiosa, *Diversitat religiosa i mitjans de comunicació. Una expressió de la voluntat de diàleg*, es va apuntar que en aquest procés democratitzador de l'accés al coneixement, les tradicions religioses i espirituals tenen presència als mitjans, aportant-hi tant continguts (valors, mirades, rituals, pràctiques) com models per a la diversitat i el diàleg i, d'aquesta manera, fan una contribució a la cohesió social i al reconeixement mutu.

El repte que es desvetlla no és el de competir amb les xarxes i la tecnologia, sinó el d'entendre-les com canals nous (i potser insospitats) on el missatge de profunditat i transcendència pot continuar oferint sentit a la vida de les persones.

b) Riscos de noves fonts de comunicació: fer front a la infodèmia, a la desinformació i a discursos coercitius

La força de les xarxes socials i plataformes digitals en la vida quotidiana de les persones ha obert vies impensables per a la transmissió de les savieses espirituals i religioses. Aquest procés de democratització del coneixement ha afavorit la diversitat de veus i ha fet trontollar certes autoritats o estructures que semblaven inqüestionables. Tanmateix, aquest nou escenari també comporta riscos importants que no s'han de menystenir.

Un dels perills més notables és la infodèmia (proliferació massiva d'informació, sovint no contrastada, que dificulta distingir el coneixement rigorós dels discursos simplificadors o directament falsos). A això s'hi suma el risc de la desinformació, que pot alimentar estereotips i visions fonamentalistes o manipuladores que instrumentalitzen la fe o la identitat espiritual amb finalitats polítiques o excloents. I és en aquest context que emergeix el discurs coercitiu, que imposa formes úniques i rígides de viure l'espiritualitat, la identitat religiosa o la vida en comunitat, pressionant els individus a ajustar-se a imaginaris col·lectius estereotipats. Aquest discurs actua com a mecanisme de control social i pot derivar en la invisibilització i marginació de persones que viuen la seva espiritualitat des de la diferència o l'obertura a diverses tradicions.

Per tal d'afeblir aquest discurs coaccionador i superar les falsedats envers determinats col·lectius tot fent un ús crític, responsable i ètic dels

mitjans, s'han de promoure evidències, és a dir, sabers arrelats en fonts contrastables, en el diàleg entre disciplines i entre tradicions religioses i espirituals diverses, i en cocreació. I en aquest procés, és clau generar les condicions per a un diàleg igualitari, com s'indica en els Actes Comunicatius (Soler i Pulido, 2012), que reconegui la diversitat de veus sense jerarquitzar-les. És el que Habermas (2013) presentaria com les “pretensions de validesa”. D'aquesta manera es poden trencar les lògiques de poder que tradicionalment han exclòs dones, joves, persones LGBTQ+ o persones migrants, entre d'altres, dels espais de debat.

Aquest diàleg només pot ser fecund si es fonamenta a:

- Reconèixer la pluralitat d'identitats com a riquesa i no com a amenaça.
- Fomentar espais segurs i oberts per expressar el dubte i la diferència.
- Educar en el pensament crític, l'alfabetització mediàtica i la responsabilitat ètica en la comunicació espiritual.

c) Marc i condicions per a un diàleg intergeneracional.

Laïcitat inclusiva

En el context d'una societat plural i democràtica, la construcció d'un marc de **laïcitat inclusiva** —o “laïcitat positiva” definida pel document 1 del Consell Assessor per a la Diversitat Religiosa— esdevé no tan sols una opció política legítima, sinó una necessitat ètica i social. Aquest model permet el reconeixement efectiu de la diversitat religiosa i de conviccions, no des d'una neutralitat excloent, sinó des d'una imparcialitat respectuosa que garanteixi l'equitat de tracte.

Lluny de reduir la laïcitat a una privatització de les creences, aquest enfocament promou una esfera pública dialògica, en què les diferents tradicions religioses i espirituals poden ser escoltades i valorades com a

fonts de sentit i orientació. Aquest marc per al diàleg i per a la transmissió esdevé una contribució cabdal per reforçar la cohesió social, en tant que permet aprofitar el potencial transformador de la diversitat, canalitzant-lo cap a una convivència enriquidora i fonamentada en el respecte mutu. No invalida la dimensió espiritual, sinó que permet que aquestes formes de saviesa recusin el teixit social i la identificació de projectes comuns.

Com ja va quedar palès en el primer document del Consell Assessor per a la Diversitat Religiosa, aquest tipus de laïcitat permet afrontar el repte de la diversitat com una oportunitat social. La neutralitat activa de l'estat, en aquest context, ha de traduir-se en polítiques públiques que no només garanteixin la llibertat de consciència, sinó que també facilitin la presència simbòlica i el diàleg entre les diverses formes de saviesa espiritual i ètica presents a la societat.

Tot i això, Charles Taylor (2009) argumenta que en contextos de pluralisme moral, la neutralitat de l'estat no és suficient. Adverteix de la necessitat de reconèixer les “conviccions que donen sentit” i permetre “acomodacions raonables” perquè els ciutadans puguin viure segons la seva religiositat i espiritualitat. Sense aquests mecanismes d'acollida, l'estat privilegia implícitament una visió no religiosa del món, cosa que no és neutral.

Així entesa, la laïcitat inclusiva no només prevé la invisibilització i discriminació de grups minoritzats, sinó que contribueix a generar espais d'interacció que facilitin la transmissió activa del seu llegat de valors, relats i accions, integrant-se activament en els processos socials. Això és especialment rellevant en un moment en què les societats es veuen confrontades amb desafiaments globals que requereixen noves formes de solidaritat, repartiment de la responsabilitat i construcció de significat compartit.

4. ELS AGENTS TRANSMISSORS I LA IMPORTÀNCIA DE LES INTERACCIONS EN LA TRANSMISSIÓ DE LES SAVIESES ESPIRITUALS. CONDICIONS PER A UNA TROBADA RESPECTUOSA I RESSIGNIFICATIVA

a) Repensar els agents socialitzadors.

Importància de les interaccions en la transmissió de valors i saviesa

En un context plural i canviant, la transmissió de les savieses espirituals ja no pot descansar exclusivament en els agents tradicionals (com la família, els líders religiosos o l'escola confessional). La creixent complexitat del teixit social, la proliferació de referents culturals i espirituals i l'accés immediat a múltiples narratives a través dels mitjans digitals, han transformat profundament els processos de transmissió, especialment entre les noves generacions.

Les noves generacions no constitueixen un límit sinó una possibilitat per a la transmissió de les savieses. Es tracta d'una generació digital al cent per cent, amb una gran capacitat d'adaptació i una habilitat per gestionar múltiples tasques simultàniament amb un clar compromís social i mediambiental, que mostra una consciència crítica envers els problemes globals i una voluntat de participar activament a resoldre'ls, marcada per l'aprenentatge autònom, aprofitant els recursos digitals per adquirir coneixements i habilitats de manera independent.

Els grups d'iguals on participen els joves, les xarxes socials digitals o els influenciadors culturals i espirituals, estan prenent protagonisme, la qual cosa reconfigura profundament les dinàmiques de construcció i

transmissió del sentit. Ens trobem, com sosté Peter Berger (1999), en una “era de mercat religiós”, en la qual cap autoritat espiritual no pot reclamar el monopoli de la veritat, sinó que ha de dialogar i coexistir amb múltiples fonts de sentit.

En aquest escenari, les interaccions esdevenen fonamentals en la transmissió i en la revisió col·lectiva de les savieses espirituals. Com assenyala Alain Touraine (1997), les identitats es formen i es reconfiguren en el diàleg amb l'altre, i només poden mantenir la seva vigència si són capaces d'interpel·lar, escoltar i transformar-se. Les interaccions no són merament canals de transmissió unidireccional, sinó espais on la saviesa es reinterpreta, es ressignifica i es comparteix de manera viva i dinàmica.

En aquest context, les interaccions entre iguals esdevenen fonamentals. És a través de la conversa, l'experimentació compartida, la recomanació d'un pòdcast, la vivència d'unes colònies o l'espai de silenci en grup, que moltes persones joves accedeixen per primer cop a referents espirituals o ètics. Les xarxes socials, lluny de ser merament per distreure's, són també espais de socialització espiritual, on emergeixen figures com a divulgadores de benestar, activistes espirituals o nous líders comunitaris que combinen relat personal, expressió emocional i reflexió ètica. Aquestes figures, malgrat que no tenen necessàriament una formació formal religiosa, poden oferir explicacions i donar sentit a l'existència entre els més joves, i no es poden menystenir. Ara bé, per tal que aquestes interaccions —digitals o presencials— afavoreixin una transmissió significativa i no una banalització del sentit, cal garantir unes condicions mínimes de qualitat i de llibertat.

b) Condicions per a una interacció respectuosa i lliure, i per afavorir el coneixement

En primer lloc, cal garantir la llibertat de consciència i d'expressió com a base de tota interacció. L'absència de coerció i la possibilitat de parlar des de la pròpia convicció són requisits indispensables per al diàleg. Per tant, s'han de crear espais segurs. En segon lloc, cal promoure el reconeixement mutu. Només quan les diverses tradicions espirituals són percebudes com a legítimes, amb capacitat d'aportar sentit i valors a la vida col·lectiva, pot haver-hi interacció simètrica. Tal com ja es va recollir al document inicial del Consell Assessor per a la Diversitat Religiosa de la Generalitat de Catalunya, la convivència espiritual en l'espai públic exigeix educar en l'empatia, la curiositat i el diàleg entre conviccions.

Finalment, calen espais institucionals i educatius que facin possible la interacció i el coneixement en contextos de diversitat, més enllà de la mera tolerància. És en aquest àmbit on els espais de **lleure educatiu** adquireixen un relleu particular. Això implica formar en la capacitat de comprendre els llenguatges espirituals de l'altre, d'identificar valors compartits i de ser capaç de llegir críticament les pròpies creences. Com subratlla el Consell Assessor per a la Diversitat Religiosa de la Generalitat de Catalunya, la promoció d'una laïcitat inclusiva ha d'anar acompanyada d'una pedagogia del reconeixement, que transformi la diversitat espiritual en una oportunitat per a la convivència.

Per tal de discernir entre discursos superficials i savieses profundes, entre apropiacions comercials de la religió i experiències transformadores, cal compartir uns criteris que ens permetin identificar fonts de confian-

ça i de coneixement fiable. Aquest discerniment pot ser estimulat per processos de cocreació que combinin l'accés d'evidències i coneixement rigorós amb l'experiència vital i el diàleg igualitari.

En definitiva, en el món actual, les savieses espirituals es transmeten no tant per imposició o herència, sinó per trobada i reconeixement. Crear les condicions per a una trobada lliure i respectuosa és, doncs, una responsabilitat social i institucional que afecta directament la qualitat democràtica i la cohesió de les societats contemporànies.

REFERÈNCIES

BECK, Ulrich (1992). *Risk Society. Towards a New Modernity*. Londres: Sage Publications.

BERGER, Peter L. (1999). *The Desecularization of the World: Resurgent Religion and World Politics*. Washington DC: Ethics and Public Policy Center.

BERGER, Peter L. (2016). *Los numerosos altares de la modernidad. En busca de un paradigma para la religión en una época pluralista*. Salamanca: Ediciones Sígueme.

CHALIER, Catherine (2025). *Transmitir de generación en generación*. Barcelona: Herder.

DUCH, Lluís (2004). *La crisi de la transmissió de la fe*. Barcelona: Cruïlla.

DURKHEIM, Émile (1987). *La división del trabajo social*. Madrid: Akal.

ELIAS, Norbert (1987). *El proceso de la civilización: Investigaciones socio-genéticas y psicogenéticas*. Mèxic DF: Fondo de Cultura Económica.

GIDDENS, Anthony (1991). *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Polity Press.

HABERMAS, Jürgen (2013). *Teoría de la acción comunicativa*. Vol. 1. Barcelona: Trotta (p.o. 1987).

HANAFAI, S. (2026). *Contra el liberalismo simbólico. Un alegato a favor de la sociedad dialógica*. Barcelona: Hipatia Press.

JIA, Jinhua (2024). “Religious and Ethical Conception of Xiao-Filiality in Pre-Imperial China”. *Religions*, 15(2), 174. <https://doi.org/10.3390/rel15020174>

KÜNG, Hans (2002). *Reivindicación de una Ética Mundial*. Asociación UNESCO para el Diálogo Interreligioso. Madrid: Trotta.

MAALOUF, Amin (1999). *Les identitats que maten*. Barcelona: La Campana.

MEAD, Margaret (2019). *Cultura y compromiso. Estudios sobre la ruptura generacional*. Gedisa Editorial (p.o. 1970).

MORATA GARCÍA, Txus (2019). “Lleure i acció sociocultural: valor educatiu i social i espai de desenvolupament humà.” *Educació social. Revista d'intervenció socioeducativa*, 73, 7-9.

SEN, Amartya (2009). *Identitat i violència*. Barcelona: La Campana.

SOLER, Marta i PULIDO, Cristina (2012). “Actos comunicativos y transformación de desigualdades sociales”. *Lenguaje y textos*, 36, 43-52

TAYLOR, Charles (2009). “What is secularism?” A LEVEY, Geoffrey Brahm i MODOOD, Tariq (eds.), *Secularism, Religion and Multicultural Citizenship*. Cambridge: Cambridge University Press, XI–XXII.

TEJEDOR CALVO, Santiago, VILLAREJO CARBALLIDO, Beatriz i PULIDO RODRÍGUEZ, Cristina (2023). “Opportunities of media literacy: motivation for science in School Students through the science reporters video games.” *Migration letters (Print)*, 20(9), 93-105. <https://doi.org/10.59670/ml.v20i9.5927>

TORRALBA, Francesc (2008). *El sentit de la vida*. Barcelona: Ara Llibres.

TOURAINÉ, Alain (1997). *Pourrons-nous vivre ensemble? Égaux et différents*. Paris: Fayard.

VILANOVA, Núria i ORTEGA, Iñaki (2017). *Generación Z*. Barcelona: Plataforma Editorial.

Consell Assessor per a la Diversitat Religiosa (2013). *La diversitat religiosa en les societats obertes. Criteris de discerniment* (Document 1, setembre 2011).

Consell Assessor per a la Diversitat Religiosa (2015). *L'aportació social de les tradicions religioses dins les societats obertes: les religions com a capital sociocultural* (Document 2, gener 2015).

Consell Assessor per a la Diversitat Religiosa (2015). *Acollir el foraster. L'hospitalitat com a deure i actitud espiritual* (Document 3, setembre 2015).

Consell Assessor per a la Diversitat Religiosa (2021). *Diversitat religiosa i mitjans de comunicació. Una expressió de la voluntat de diàleg* (Document 5, maig 2021).

Consell Assessor per a la Diversitat Religiosa (2023). *Tradicions religioses i equitat de gènere* (Document 7, setembre 2023).

5. ANNEX 1: RECURSOS PRÀCTICS EN L'ÀMBIT EDUCATIU PER DESENVOLUPAR ACTIVITATS SOBRE RELIGIOSITAT I ESPIRITUALITAT

Nom del recurs	Descripció i enllaç
Tertulies dialògiques	Les tertúlies dialògiques (TD), implementades en una gran diversitat de contextos educatius i socio-educatius, afavoreixen la construcció col·lectiva de coneixement a partir del diàleg. Específicament, les teològiques permeten l'aproximació crítica a textos i tradicions religiosos rellevants. En totes les TD hi ha un acostament directe a les millors obres de la humanitat (literatura, art, música, ciència, etc.). Les persones participants exposen a cada sessió la interpretació i les reflexions, fomentant l'esperit crític, el respecte a la diversitat religiosa i el coneixement mutu a través de l'obra analitzada i l'experiència pròpia. La persona moderadora afavoreix el diàleg repartint torns de paraula i garantint el respecte entre els participants. Contribueix a la superació del discurs d'odi i l'adquisició de coneixements de qualitat de forma lúdica. https://comunidadesdeaprendizaje.net/actuaciones-de-exito/tertulias-literarias-dialogicas/ https://www.youtube.com/watch?v=F-2zOJ6-ni8

Nom del recurs	Descripció i enllaç
Fes Festa! Rituals, cultures i religions del món	Publicació sobre les festes religioses. Consta de dos volums, un de destinat a l'alumnat d'educació secundària i un altre per al professorat. https://repositori.justicia.gencat.cat/handle/20.500.14226/2125#page=1
Guia per al respecte a la diversitat de creences als centres educatius de Catalunya	Document per posar a l'abast dels centres instruments per orientar les qüestions relacionades amb la pluralitat religiosa de les aules. https://repositori.justicia.gencat.cat/handle/20.500.14226/2064#page=1
Diàleg interreligiós-AUDIR. Fitxa per a joves	Recurs adreçat a joves amb il·lustracions en caricatura i llenguatge col·loquial per reflexionar sobre com la joventut orienta les seves inquietuds, creences o espiritualitat en la seva quotidianitat. https://audir.org/publicacions-audir/?mdocs-cat=mdocs-cat-5&mdocs-att=null
<i>Teaching world religion</i>	Pàgina web anglòfona amb recursos i lliçons específics per abordar les tradicions religioses i espirituals emmarcades en una dimensió històrica i social. https://www.storyboardthat.com/articles/e/world-religions

Nom del recurs	Descripció i enllaç
Coneix les religions	Eina didàctica adreçada principalment a centres educatius d'ESO per treballar la pluralitat religiosa i espiritual a les aules. https://ajuntament.barcelona.cat/coneixlesreligions/ca https://ajuntament.barcelona.cat/oficina-afers-religiosos/ca/educacio-i-formacio/educacio https://www.barcelona.cat/museu-etnologic-culturesmon/ca/activitat/educativa/visites-guiades/viatges-sagrats
Diccionari per a noies i nois	L'obra, disponible en paper i en línia, recull una descripció en llenguatge entenedor dels principals conceptes relacionats amb les religions que tenen més presència a Catalunya, en funció de la incidència social, cultural i històrica. https://repositori.justicia.gencat.cat/handle/20.500.14226/2127#page=1
Cultura religiosa a primària (les tres religions)	Materials pràctics per a primària i una síntesi de continguts de les tres religions. https://www.culturareligiosaprimaria.cat/index.php + https://www.culturareligiosaprimaria.cat/cicle_mitja/descarregues/guia_didactica_els_grans_missatges.pdf

Nom del recurs	Descripció i enllaç
Conèixer les religions. Direcció General d'Afers Religiosos	Breu aproximació a diverses religions presents a Catalunya. https://afersreligiosos.gencat.cat/ca/diversitat-religiosa/coneixer-les-religions/
Maleta pedagògica Les grans religions (Centre de Recursos del Gironès- XTEC):	Pensada per facilitar als ensenyants la introducció del fet cultural religiós a les aules amb els alumnes d'educació primària (cicle superior) i educació secundària. https://serveiseducatiu.xtec.cat/girones/wp-content/uploads/usu1154/2019/03/maleta_grans_religions_mon.pdf
- Guies per al respecte de la diversitat de creences	https://afersreligiosos.gencat.cat/ca/diversitat-religiosa/publicacions/guies-per-al-respecte-de-la-diversitat-de-creences/
- Filmografia	https://afersreligiosos.gencat.cat/ca/cinema-espiritual/inici/

GLOSSARI FINAL

Terme	Descripció
Actes comunicatius	Interaccions socials fonamentades en la sinceritat, el consens i l'absència de coacció, amb l'objectiu de construir significats compartits i transformar les relacions socials.
Declaració Universal dels Drets Humans	Document adoptat per l'Assemblea General de les Nacions Unides el 10 de desembre de 1948 que estableix per primera vegada un marc comú de drets i llibertats fonamentals per a totes les persones, sense distinció de raça, sexe, llengua, religió o origen.
Espiritualitat	En sentit ampli és la recerca humana de sentit, harmonia i plenitud interior, que pot expressar-se tant dins d'una tradició religiosa com a través d'una saviesa personal, ètica o filosòfica.
Ètica religiosa	El conjunt de principis morals inspirats en una tradició de fe que orienten el comportament humà segons valors com la dignitat, la justícia, la compassió o el respecte per la vida.
Fonamentalisme religiós	Actitud que defensa una lectura estricta i intransigent de la fe o la doctrina, considerant-la l'única veritat possible i sovint oposant-se al pluralisme i al pensament crític.

Terme	Descripció
Infodèmia	La difusió massiva i descontrolada d'informació, sovint errònia o enganyosa, sobre un tema específic, tot provocant confusió, desconcert i dificultats per identificar informació fiable, i dificultant la presa de decisions informades. La infodèmia es propaga ràpidament a través de canals digitals i xarxes socials.
Laïcitat inclusiva / laïcitat positiva	Model de laïcitat que promou la convivència i el respecte a la diversitat religiosa i cultural dins d'un espai públic, garantint la llibertat religiosa i la neutralitat de l'estat sense excloure cap grup.
Lleure educatiu	Conjunt d'activitats organitzades amb finalitats lúdiques i educatives, que es desenvolupen en horaris no lectius i en espais diversos com esplais, caus, colònies o camps de treball, amb un enfocament pedagògic que busca contribuir al desenvolupament integral dels participants, promovent valors com la convivència, la cooperació i la participació activa en la societat.
Reformisme religiós	La voluntat de modernitzar la fe i les seves pràctiques per fer-les compatibles amb els valors i coneixements del seu temps.
Tradicions religioses i espirituals	Conjunts de coneixements, pràctiques i experiències acumulades que donen forma a la vida interior i comunitària. Són transmissibles però no es transmeten automàticament.

Terme	Descripció
Societat del risc	Segons el sociòleg Ulrich Beck és una etapa de la modernitat en què els principals perills i amenaces per a la humanitat no provenen de la natura, sinó de les pròpies activitats humanes (com la tecnologia, la indústria o la globalització).
Societat dialògica	És una societat basada en la comunicació i el diàleg igualitari, on els arguments es valoren per la seva validesa i no pel poder o la posició social de qui els expressa. Promou la transformació social mitjançant la participació activa i el reconeixement de totes les veus.
Societat reflexiva	Segons el sociòleg Anthony Giddens és una societat que es pensa a si mateixa i s'automodifica de manera contínua mitjançant la reflexió i el coneixement.
Societats úniques / excloents	Segons Amartya Sen són aquelles societats que basen la seva cohesió social en una identitat única i homogènia, negant la diversitat i multiplicitat d'adscripcions dels seus membres. Aquesta reducció identitària porta a la marginació i a la conflictivitat social.
Transmissió cultural	Llegat imprescindible, sense el qual les noves generacions quedarien desconnectades del que dona sentit a la vida humana, que ofereix mecanismes d'integració a un corpus social, contribuint a crear un sentiment de pertinença compartit.

EL CONSELL ASSESSOR PER A LA DIVERSITAT RELIGIOSA

Funcions del Consell Assessor

El Consell Assessor per a la Diversitat Religiosa, creat pel Decret 326/2011, de 26 d'abril, i configurat com a òrgan col·legiat assessor del departament competent en matèria d'afers religiosos en la implementació de les polítiques en matèria d'afers religiosos relacionades amb les diferents esglésies, confessions i comunitats religioses que acompleixen la seva activitat a Catalunya, té la composició, les funcions i el règim jurídic que estableix aquest Decret.

El Consell Assessor per a la Diversitat Religiosa s'adscriu al departament competent en matèria d'afers religiosos, que li dona suport administratiu i logístic.

Les funcions del Consell Assessor per a la Diversitat Religiosa són:

a) Assessorar o informar el conseller o consellera del departament de la Generalitat de Catalunya competent en matèria d'afers religiosos sobre les qüestions que li siguin plantejades.

b) Proposar les actuacions o els plantejaments que consideri adequats en el marc de les relacions amb les diferents esglésies, confessions i comunitats religioses que desenvolupen la seva activitat a Catalunya.

c) Assessorar i donar suport, a petició del conseller o consellera del departament de la Generalitat de Catalunya competent en matèria d'afers religiosos, en les relacions de col·laboració o de cooperació que impliquin la participació del Govern o del Parlament de Catalunya en institucions de l'Estat o en organitzacions internacionals.

Composició del Consell Assessor

El Consell Assessor per a la Diversitat Religiosa es va crear l'any 2011. Des de l'inici és presidit pel doctor Francesc Torralba i Roselló i en formen part catorze persones expertes més.

Francesc Torralba i Roselló

(Barcelona, 1967)

Doctor en filosofia per la Universitat de Barcelona i doctor en teologia per la Facultat de Teologia de Catalunya. Professor de la Universitat Ramon Llull de Barcelona. Ensenya història de la filosofia contemporània i antropologia filosòfica i alterna la seva activitat docent amb l'ofici d'escriure. Director de la Càtedra Ethos d'ètica aplicada a la Universitat Ramon Llull. Forma part de diversos comitès d'ètica. El 2011 va ser nomenat per Benet XVI consultor del Consell Pontifici de la Cultura de la Santa Seu. Publica en diverses revistes especialitzades i també és molt present en els mitjans de comunicació. Al llarg de la seva trajectòria professional ha rebut diferents premis d'assaig en llengua catalana i ha publicat més de setanta llibres de filosofia sobre temes molt variats. Està essencialment preocupat per articular una filosofia oberta al gran públic que pugui alternar profunditat i claredat alhora.

Fatima Ahmed

(Tetuan, Marroc, 1967)

Ha assolit el Grau superior de formació professional d'administració d'empreses i el Postgrau de lideratge de gestió política (UAB). Coordinadora del servei de mediació intercultural de l'Associació Sociocultural Ibn Batuta (1996-2012). Des de 2013 és presidenta de l'Associació Intercultural Diàlegs de Dona. L'any 2015 va guanyar el Premi ASPÀSIA en defensa de l'equitat de gènere. Membre com a convidada experta del

Consell Municipal d'Immigració de l'Ajuntament de Barcelona. Membre del Grup Interreligió del Raval.

Margarita Bofarull i Buñuel

(Barcelona, 1961)

Religiosa de la Societat del Sagrat Cor. Llicenciada en Medicina i Cirurgia i postgrau en Medicina Tropical per la Universitat de Barcelona. Llicenciada en Teologia i màster en Teologia Moral per la Facultat de Teologia de Catalunya. Fou vicepresidenta de la Conferència Espanyola de Religiosos (CONFER) de 2009 a 2013. Actualment és presidenta del Patronat de l'Institut Borja de Bioètica (URL). Professora de la Facultat de Teologia de Catalunya i de la Universitat Centreamericana José Simeón Cañas (UCA, El Salvador). Delegada de Pastoral de Fe i Cultura de l'Arxidiòcesi de Barcelona. Presidenta del Comitè d'Ètica Assistencial (CEA) de l'Hospital maternoinfantil de Sant Joan de Déu, Barcelona. Vicepresidenta del Patronat de la Fundació Sagrat Cor Sarrià i patrona de la Fundación Educativa Sofía Barat. Nomenada pel Papa Francesc el 2022 membre del Consell Directiu de la Pontifícia Acadèmia per a la Vida, al Vaticà.

Lena de Botton Fernández

(Barcelona, 1976)

Doctora en sociologia per l'École des Hautes Études en Sciences Sociales (EHESS) de París. En l'actualitat és professora del Departament de Teoria Sociològica, Filosofia del Dret i Metodologia de les Ciències Socials de la Universitat de Barcelona. Coordina el Grup de Diàleg Interreligió del Centre Especial en Teories i Pràctiques Superadores de Desigualtats (CREA) de la Universitat de Barcelona. Les seves línies d'investigació se centren principalment en els àmbits d'immigració, identitat cultural, dona immigrant, diàleg interreligió i escola inclusiva. Destaquen

sobretot les seves contribucions al voltant de les aportacions que les dones musulmanes estan fent al discurs feminista internacional.

Cinto Busquet i Paredes

(Girona, 1961)

Prevere catòlic, membre del Moviment dels Focolars i actualment responsable de la Parròquia de Calella (Maresme). Llicenciat en química i en filologia catalana (UAB), i doctor en teologia fonamental (Tòquio/Roma), especialitzat en teologia de les religions i diàleg interreligiós. Té publicat en italià l'assaig sobre budisme japonès *Incontrarsi nell'Amore*, i en català les obres d'espiritualitat *A l'Orient, a l'Occident* i *Piulades al Vent*. Ha exercit la docència en centres universitaris de Catalunya, Itàlia i Japó.

Montse Castellà i Olivé

(Sant Feliu de Llobregat, 1955)

Llicenciada en Liberal Arts (Columbia University). Ha estat membre de Trafil, grup de recerca de la UAB dedicat a la traducció i a la transferència cultural del budisme tibetà. Traductora i editora de textos budistes. Autora de nombrosos articles sobre budisme i diàleg interreligiós. Cofundadora i actual vice-presidenta de la Coordinadora Catalana d'Entitats Budistes. Presidenta de Sakyadhita Spain, associació internacional de dones budistes, així com de l'Associació UNESCO per al Diàleg Interreligiós i Interconviccional.

Manuel Delgado Ruiz

(Barcelona, 1956)

Catedràtic d'antropologia a la Universitat de Barcelona. Llicenciat en Història de l'Art i Doctor en Antropologia per la mateixa universitat. Postgrau en Psicologia Social a la Facultat de Medicina de la UB. Estudis de tercer cicle en la Section de Sciences Religieuses de l'École Pratique

des Hautes Études, Sorbona de París. Des de 1986, professor de Antropologia Religiosa al Departament d'Antropologia Social de la UB. Director del grup de recerca consolidat GRECS, Grup de Recerca en Exclusió i Control Socials.

Ruth Giordano Torres

(Barcelona, 1962)

Llicenciada en teologia i copastora de l'Església Evangèlica Unida de Terrassa. Conferenciant especialitzada en comunicació i coaching i formadora en lideratge. La seva docència se centra en Bíblia i teologia, intel·ligència emocional i resolució de conflictes. Entre 2009 i 2023 va presidir la Unió d'Esglésies Baptistes de Catalunya. És gerent del Global Leadership Summit, moviment mundial per donar eines al lideratge.

Sílvia Grau Beltran

(Barcelona, 1961)

Llicenciada en Dret i màster en Administració Pública per la Universitat Autònoma de Barcelona i l'Escola d'Administració Pública de Catalunya. És funcionària del cos d'Advocacia de la Generalitat de Catalunya. Ha estat, entre d'altres, directora del Centre de Mediació de Catalunya i directora del Gabinet Jurídic de la Generalitat. És membre de la Comissió Assessora de Llibertat Religiosa des del 2002 i del patronat de la Fundación Pluralismo y Convivencia.

Maria del Mar Griera i Llonch

(Sabadell, 1978)

Catedràtica de sociologia a la Universitat Autònoma de Barcelona i, des de l'any 2016, és directora del grup de recerca ISOR – Investigacions en Sociologia de la Religió. Ha rebut diversos premis i mencions per la seva recerca en el camp de la sociologia de la religió, la diversitat religi-

osa, les noves formes d'espiritualitat, la identitat i la política en l'Europa contemporània.

Francesc Xavier Marín i Torné

(Gironella, 1963)

Doctor en filosofia, diplomat en ciències de la religió i expert professional en cultura, civilització i religió islàmiques. És professor de la Universitat Ramon Llull –on és investigador principal del Grup de Recerca «Identitat i Diàleg Intercultural»– i dels Instituts superiors de ciències de la religió de Barcelona i de Vic. També és professor de diversos cursos de màster i postgrau sobre immigració, educació intercultural i desenvolupament a l'Àfrica. Ha estat professor convidat d'islam a la Universitat de Barcelona i a la Universitat Autònoma de Barcelona. Exerceix de secretari de la FAR (Associació Interconfessional per a l'Estudi del Fet Religiós) i és membre d'honor de les associacions ETHNOS i ORIGENS.

Yaratullah Monturiol i Virgili

(Barcelona, 1961)

Islamòloga. Autora de diversos llibres i articles. Conferenciant internacional des del 1994 sobre islam, dones, espiritualitat, diàleg interreligiós i interculturalitat. Cofundadora i presidenta de la primera comunitat de dones musulmanes a Catalunya (1994-2001) i de la primera mesquita independent de dones a Europa (1998-2001). Directora del 1r Congrés de Dones Musulmanes (Barcelona 1999) i del 1r Congrés de Feminisme Islàmic (Barcelona 2005). Representant oficial de la FEERI a Catalunya (2005). Vicepresidenta de l'Associació UNESCO per al Diàleg Interreligiós (2001-2009) i membre del Consell assessor del Parlament de les Religions del Món (Barcelona 2004). Fundadora de l'Associació per al Desenvolupament del Feminisme Islàmic. (2004-2012) i del Grup Internacional d'Estudis sobre Dona i Islam (GIERFI 2008-2012). Docent des

de 2015 per la Càtedra Unesco en Ciències Sagrades (Buenos Aires-Argentina).

Jordi Moreras Palenzuela

(Barcelona, 1965)

Doctor en antropologia social per la Universitat Rovira i Virgili, de la qual és professor en el Departament d'Antropologia, Filosofia i Treball Social. Màster en Estudis Euro-Àrabs per la Universitat de Girona. Entre 1995 i 2001 va ser coordinador de l'àrea de migracions de la Fundació CIDOB, i ha estat tècnic a la Direcció General d'Afers Religiosos en dos períodes diferents (2002-2004 i 2018-2019). És especialista en l'estudi de les comunitats musulmanes a Catalunya i en la gestió de la pluralitat religiosa, i ha publicat nombrosos treballs al respecte.

Rosa Rius Gatell

Professora titular de Filosofia a la Universitat de Barcelona i integrant del Seminari Filosofia i Gènere, des de la seva fundació, l'any 1990. La seva tasca investigadora s'articula al voltant de dos eixos: la filosofia del Renaixement i el pensament de les dones en diversos períodes de la història, en especial, segles XII-XVI i segle XX.

Joan-Andreu Rocha Scarpetta

(Bogotà, Colòmbia, 1965)

És degà de la Facultat de Treball Social i Educació Social Pere Tarrés de la Universitat Ramon Llull de Barcelona, i doctor en Ciències de la Comunicació (Barcelona) i en Història de les Religions (Roma) i diplomant en Estudis Àrabs i Islàmics (Roma). També és professor convidat de la Pontifícia Universitat Gregoriana de Roma, de la Universitat Europea de Roma i de la Universitat de Teheran, i professor invitat del Centre d'Estudis de la Mística d'Àvila (CITES). Les seves àrees d'especialització

se centren en la comunicació intercultural, la fenomenologia de les religions des d'un punt de vista social i geopolític, els mitjans de comunicació i les religions i el periodisme religiós. És també el coordinador del Fons Filmogràfic de les Religions.

Generalitat de Catalunya

<https://afersreligiosos.gencat.cat>

afersreligiosos